

EDUSKUNNAN VASTAUS 108/2010 vp

Hallituksen esitys aikuisten kansainvälisestä suojelusta tehdyn yleissopimuksen hyväksymisestä ja laeiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Asia

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksensä aikuisten kansainvälisestä suojelusta tehdyn yleissopimuksen hyväksymisestä ja laeiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta sekä eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 61/2010 vp).

Valiokuntakäsittely

Lakivaliokunta on antanut asiasta mietinnön (LaVM 13/2010 vp).

Päätös

Eduskunta on

hyväksynyt hallituksen esityksessä tarkoitetun yleissopimuksen.

Eduskunta on hyväksynyt seuraavat lait:

Laki

aikuisten kansainvälisestä suojelusta tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Sopimuksen voimaansaattaminen

Aikuisten kansainvälisestä suojelusta Haagissa 13 päivänä tammikuuta 2000 tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §

Suomen keskusviranomainen

Sopimuksessa tarkoitettuna keskusviranomaisena toimii Suomessa oikeusministeriö.

Jos keskusviranomaiselle tulee sopimuksen 8 tai 33 artiklan nojalla Suomen viranomaisille osoitettu pyyntö tai hakemus, keskusviranomaisen tulee siirtää asia sille tuomioistuimelle tai viranomaiselle, joka on toimivaltainen asiassa.

Oikeusministeriö huolehtii kauttaan sopimuksen nojalla lähetettyjen viranomaisen tiedonantojen kääntämisestä, jos käännös lain tai sopimuksen mukaan tarvitaan.

3 §

Virka-apu

Valtion ja kunnan sosiaalihuollon viranomaisten, poliisiviranomaisten ja rajavartiolaitoksen tulee antaa keskusviranomaisen pyynnöstä virka-apua aikuisen olinpaikan ja olosuhteiden selvittämiseksi sekä holhousviranomaisen aikuisen edunvalvontaa ja omaisuutta koskevien seikkojen selvittämiseksi.

4 §

Toimivallan käyttöä koskevaan pyyntöön suostuminen

Kun sopimuksen 8 artiklan 1 kappaleessa tarkoitettu toisen sopimusvaltion viranomainen esittää pyynnön siitä, että Suomi ryhtyisi toimenpiteisiin aikuisen tai hänen omaisuutensa suojelemiseksi, pyynnön hyväksymisestä päättää se tuomioistuin tai muu viranomainen, joka on toimivaltainen pyynnössä tarkoitettussa asiassa.

Jos muutoin ei ole viranomaista, jossa asia voitaisiin tutkia, asian tutkii viranomainen, joka olisi toimivaltainen, jos aikuisen kotikunta olisi Helsingin kaupunki.

Jos pyyntö on erehdyksessä toimitettu tuomioistuimelle tai viranomaiselle, joka ei ole asiassa toimivaltainen, sen on viipymättä siirrettävä asia toimivaltaiseksi katsomalleen tuomioistuimelle tai muulle viranomaiselle. Siirros on ilmoitettava pyynnön tehneelle.

5 §

Pyynnön esittäminen toisen sopimusvaltion viranomaiselle

Aikuisen tai hänen omaisuutensa suojelua koskevan pyynnön esittämisestä sopimuksen 8 artiklan 2 kappaleessa tarkoitettulle toisen

sopimusvaltion viranomaiselle tai 8 artiklan 1 kappaleessa tarkoitettun hakemuksen tekemisestä päättää:

1) holhoustoimesta annetun lain (442/1999) 46 ja 47 §:ssä tarkoitettu holhousviranomainen, jos pyydetty toimenpide koskee edunvalvontaa; tai

2) jos pyyntö koskee muuta asiaa, sosiaalilautakunta aikuisen kotikunnassa tai, jos aikuisella ei ole kotikuntaa Suomessa, kunnassa, jossa aikuisella viimeksi oli Suomessa kotikunta tai johon aikuisella kaikki seikat huomioon ottaen on läheisin yhteys.

6 §

Asian osapuolten kuuleminen

Pyyntöön suostumista ja pyynnön esittämistä tai hakemuksen tekemistä koskevassa asiassa on varattava tilaisuus tulla kuulluksi sille, jolle olisi varattava tilaisuus tulla kuulluksi, jos pyynnössä tarkoitettu asia ratkaistaisiin Suomessa. Asia voidaan kuitenkin ratkaista varaamatta kuulemistilaisuutta, jos kuultavan mielipide käy luotettavasti ilmi pyyntöön liittyvistä asiakirjoista eikä kuuleminen ole tarpeen asian selvittämiseksi.

7 §

Muutoksenhaku pyyntöön suostumista tai pyynnön esittämistä koskevaan päätökseen

Ratkaisuun, jolla on päätetty, ettei 5 §:ssä tarkoitettua pyyntöä esitetä tai ettei siinä tarkoitettua hakemusta tehdä, ei saa valittamalla hakea muutosta.

8 §

Tunnustamisesta ja täytäntöönpanokelpoisuudesta päättäminen

Sopimuksen osapuolena olevan vieraan valtion viranomaisen toimenpiteen tunnustamisesta ja täytäntöönpanokelpoiseksi vahvistamisesta päättää hakemuksesta Helsingin hovioikeus.

9 §

Salassa pidettävän tiedon antaminen

Sosiaalihuollon viranomainen saa sopimuksen 32 artiklassa mainituin edellytyksin antaa Suomen keskusviranomaiselle tai tietoa sopimuksen nojalla pyytävälle vieraan valtion viranomaiselle sellaisen salassa pidettävän tiedon, jonka se saisi sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 18 §:n 1 momentin mukaan antaa Suomen tuomioistuimelle tai muulle viranomaiselle.

Suomen holhousviranomainen saa 1 momentissa mainituin edellytyksin antaa siinä tarkoitetuille tahoille salassa pidettävän tiedon, jos holhousviranomainen saisi holhoustoimesta annetun lain 92 §:n 3 momentin 1 tai 3 kohdan mukaan ilmaista sen Suomen tuomioistuimelle tai muulle viranomaiselle tai, jos asia koskee muuta toimenpidettä aikuisen suojelemiseksi kuin edunvalvontaa, joka on tarpeen suojelun tarpeen arvioimiseksi tai oikean suojelutoimenpiteen valitsemiseksi.

Poiketen siitä, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, tietoa ei kuitenkaan saa antaa eikä Suomen keskusviranomainen saa sitä välittää edelleen, jos se aiheuttaisi todennäköisesti vaaran

aikuiselle tai hänen omaisuudelleen tai uhkaisi hänen perheenjäsenensä vapautta tai elämää.

10 §

Todistus edunvalvojan asemasta

Kun aikuiselle on Suomessa määrätty edunvalvoja tai vahvistettu aikuisen tekemä edunvalvontavaltuutus, maistraatin tulee edunvalvojan tai valtuutetun pyynnöstä antaa todistus tämän asemasta ja valtuuksista, jos pyytjä osoittaa tarvitsevänsä sitä vieraassa valtiossa.

Valtiovarainministeriön asetuksella voidaan säätää, että toimivalta antaa todistus kuuluu vain asetuksessa nimetyille yhdelle tai useammalle maistraatille. Pyyntö todistuksen saamiseksi ja siihen liittyvä selvitys voidaan kuitenkin toimittaa mille tahansa maistraatille. Jos tämä maistraatti ei ole asiassa toimivaltainen, sen on siirrettävä asia toimivaltaiselle maistraatille.

11 §

Voimaantulo

Tämän lain voimaantulosta säädetään tasavallan presidentin asetuksella.

Laki

holhoustoimesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan holhoustoimesta annetun lain (442/1999) 17 §:n 1, 3 ja 4 momentti, 65 §:n 1 momentti ja 90 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä on 17 §:n 4 momentti laissa 649/2007, sekä *lisätään* lakiin uusi 46 a ja 47 b § sekä uusi 10 a luku seuraavasti:

17 §

Edunvalvojan tehtävä lakkaa, kun:

- 1) edunvalvojalle annettu määräys lakkaa 15 §:n mukaan olemasta voimassa;
- 2) päämies kuolee;

3) edunvalvoja vapautetaan tehtävästään tai julistetaan vajaavaltaiseksi;

4) päämies täyttää 18 vuotta, jos edunvalvojan tehtävä perustuu päämiehen alaikäisyyteen; tai

5) edunvalvonnasta on vieraassa valtiossa tehty päätös, joka tunnustetaan Suomessa, jos edunvalvojan tehtävän jatkuminen olisi ristiriidassa kyseisen päätöksen kanssa.

—————
Tuomioistuimen on hakemuksesta määrättävä edunvalvojan tehtävä lakkaamaan, kun päämies ei enää ole edunvalvonnan tarpeessa. Tuomioistuin voi määrätä edunvalvojan tehtävän lakkaamaan myös, jos päämiehen asuinpaikka on siirtynyt vieraaseen valtioon eikä edunvalvonnalla voida enää toteuttaa sitä tarkoitusta, jonka vuoksi se on asetettu.

Tuomioistuimen ohella myös holhousviranomainen voi 3 momentissa mainituilla perusteilla määrätä edunvalvojan tehtävän lakkaamaan, jos edunvalvoja on määrätty 8 tai 9 §:n nojalla. Edellytyksenä on lisäksi, että päämies kykenee ymmärtämään asian merkityksen ja että hän yhdessä edunvalvojan kanssa pyytää edunvalvojan tehtävän määräämistä lakkaamaan.

—————
46 a §

Mitä 46 §:ssä säädetään holhousviranomaisen velvollisuudesta valvoa edunvalvojan toimintaa, on sovellettava myös, jos se, jolle on vieraassa valtiossa määrätty edunvalvoja, saa asuinpaikan Suomessa. Holhousviranomainen voi kuitenkin omasta aloitteestaan tai edunvalvojan hakemuksesta päättää, ettei valvontaa järjestetä Suomessa tai että valvonta järjestetään vain tiettyjen edunvalvojan tehtävien osalta, jos edunvalvojan toimintaa valvotaan vieraassa valtiossa eikä päämiehen etu edellytä valvonnan järjestämistä Suomessa.

47 b §

Holhousviranomainen, jolle 46 tai 47 §:n mukaan kuuluu edunvalvojan toiminnan valvonta, voi hakemuksesta tai omasta aloitteestaan päättää, että valvonta lopetetaan, jos päämiehen asuinpaikka on siirtynyt vieraaseen valtioon ja:

1) edunvalvojan toiminnalle on siellä järjestetty valvontaa; tai

2) Suomessa tapahtuvalla valvonnalla ei enää voida toteuttaa valvonnan tarkoitusta.

Päätöksestä, jolla valvonta lopetetaan, on tehtävä merkintä holhousasioiden rekisteriin.

65 §

Edunvalvonta tai toimintakelpoisuuden rajoitus on merkittävä holhousasioiden rekisteriin, kun:

1) täysi-ikäiselle määrätään edunvalvoja;

2) täysi-ikäisen toimintakelpoisuutta rajoitetaan;

3) alaikäisen edunvalvojaksi määrätään muu henkilö kuin hänen vanhempansa;

4) alaikäiselle määrätään 9 §:n nojalla edunvalvoja tai alaikäisen toimintakelpoisuutta rajoitetaan 19 §:n nojalla;

5) poissa olevalle tai tulevalle omistajalle määrätään edunvalvoja;

6) henkilö, jolle on vieraassa valtiossa määrätty edunvalvoja, saa asuinpaikan Suomessa, paitsi jos on päätetty, ettei edunvalvojan toiminnan valvontaa järjestetä Suomessa.

90 §

Valtion ja kunnan viranomainen sekä muu julkisoikeudellinen yhteisö, Kansaneläkelaitos, Eläketurvakeskus, eläkesäätiö ja muu eläkelaitos, vakuutuslaitos, pankki tai muu rahalaitos, sosiaali- tai terveydenhuollon toimintayksikkö ja terveydenhuollon ammattihenkilö sekä yksityinen sosiaalipalvelun tuottaja ovat salassapitosäännösten estämättä velvollisia pyynnöstä antamaan holhousviranomaiselle ja tuomioistuimelle ne tiedot ja selvitykset, jotka ovat tarpeen vireillä olevan asian ratkaisemiseksi, ja holhousviranomaiselle lisäksi ne tiedot ja selvitykset, jotka ovat tarpeen vieraassa valtiossa vireillä olevan aikuisen tai lapsen suojelua koskevan sellaisen asian ratkaisemiseksi, jossa vieraan valtion viranomainen on valtiosopimuksen nojalla pyytänyt tietoja.

10 a luku

**Kansainvälisen yksityisoikeuden alaan
kuuluvat säännökset**

Suomen viranomaisten kansainvälinen toimivalta

95 a §

Yleiset toimivaltaperusteet

Suomen viranomaiset ovat toimivaltaisia edunvalvontaa koskevassa asiassa, jos:

- 1) henkilöllä, jonka edunvalvonnasta on kysymys, on Suomessa asuinpaikka;
- 2) henkilö, jonka edunvalvonnasta on kysymys, on vailla asuinpaikkaa tai hänen asuinpaikkaansa ei voida selvittää ja hän oleskelee Suomessa; tai

3) asia koskee Suomessa olevaa omaisuutta tai päämiehen edustamista Suomessa.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, Suomen viranomaiset ovat toimivaltaisia sellaisen Suomen kansalaisen edunvalvontaa koskevassa asiassa, jolla on asuinpaikka vieraassa valtiossa, jos asiaa ei voida saattaa ratkaistavaksi tuossa valtiossa tai tämä tuottaisi kohtuuttomia vaikeuksia ja asian ratkaisemista Suomessa on pidettävä tarpeellisenä.

95 b §

Toimivalta poissa olevan tai tuntemattoman henkilön edunvalvontaa koskevassa asiassa

Suomen viranomaiset ovat toimivaltaisia asiassa, joka koskee edunvalvontaa sellaisen puolesta, jonka olinpaikkaa tai henkilöllisyyttä ei tiedetä, jos asialla, jota edunvalvojan tulee hoitaa, on sellainen yhteys Suomeen, että asian ratkaisemista täällä on pidettävä tarpeellisenä.

95 c §

Toimivalta kiireellisissä tilanteissa

Jos on tarpeen valvoa kiireellisesti sellaisen henkilön etua, joka oleskelee Suomessa tai jolla

on täällä asia tai omaisuutta hoidettavana, Suomen viranomaiset ovat toimivaltaisia järjestämään edunvalvonnan.

95 d §

Edunvalvojan toiminnan valvontaan liittyvät toimenpiteet

Suomen viranomainen on toimivaltainen tutkimaan omaisuuden hoitosuunnitelmaa, tili-velvollisuutta ja edunvalvojalle myönnettävää lupaa koskevan asian sekä muun edunvalvojan toiminnan valvontaan liittyvän asian, jos edunvalvojan toiminnan valvonta kuuluu Suomen holhousviranomaiselle tai jos asia koskee aikaa, jolloin Suomen holhousviranomaisen tuli valvoa edunvalvojan toimintaa.

95 e §

Toimivalta edunvalvojan vapauttamista koskevassa asiassa

Suomen viranomainen voi vapauttaa tehtävästään edunvalvojan, jonka Suomen viranomainen on määrännyt edunvalvojaksi, vaikka se ei olisi toimivaltainen 95 a §:n nojalla.

Sovellettava laki

95 f §

Edunvalvontatoimenpiteisiin sovellettava laki

Käyttäessään toimivaltaa edunvalvontaa koskevassa asiassa Suomen viranomaiset soveltavat Suomen lakia. Jos asialla on läheinen yhteys vieraaseen valtioon, kyseisen valtion laki voidaan kuitenkin poikkeuksellisesti ottaa huomioon, jos sen henkilön etu, jonka edunvalvonnasta on kysymys, sitä edellyttää.

95 g §

Alaikäisyys

Kysymyksiin, onko oikeustoimen osapuoli alaikäinen ja miten ikä vaikuttaa hänen oikeus-

toimikelpoisuuteensa, sovelletaan Suomen lakia, jos hänellä on asuinpaikka Suomessa oikeustoimen ajankohtana. Jos hänen asuinpaikkansa on tuolloin vieraassa valtiossa, sovelletaan sen valtion lakia, jota on sovellettava kyseisessä vieraassa valtiossa.

95 h §

Alaikäisen edunvalvonta välittömästi lain tai tahdonilmaisun nojalla

Kysymyksiin, kuka on välittömästi lain tai tahdonilmaisun nojalla alle 18-vuotiaan edunvalvoja ja millä edellytyksillä tällainen edunvalvonta välittömästi lain tai tahdonilmaisun nojalla päättyy, sovelletaan sen valtion lakia, joka määrätään sovellettavaksi toimivallasta, sovellettavasta laista, tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta sekä yhteistyöstä vanhempainvastuuseen ja lasten suojeluun liittyvissä asioissa Haagissa 19 päivänä lokakuuta 1996 tehdyn yleissopimuksen 16 ja 21 artiklassa.

Sellaisen edunvalvojan tehtävän hoitamiseen, jota 1 momentissa tarkoitetaan, sovelletaan sen valtion lakia, jossa päämiehellä on asuinpaikka. Jos asuinpaikka siirtyy toiseen valtioon, sovelletaan sen lakia.

95 i §

Oikeustoimen toisen osapuolen asema

Oikeustoimi, jossa edunvalvonnassa olevan edustajana oli henkilö, jolla ei ollut edustusvaltaa siihen sovellettavan lain mukaan, on kuitenkin pätevä, jos:

1) oikeustoimi tehtiin saman valtion alueella olevien henkilöiden välillä;

2) edustajalla oli oikeus toimia edustajana sen valtion lain mukaan, jossa oikeustoimi tehtiin; ja

3) oikeustoimen toinen osapuoli ei tiennyt eikä hänen pitänyt tietää, että edustusvaltaan sovellettiin toisen valtion lakia.

Vieraassa valtiossa annetun päätöksen tunnustaminen ja täytäntöönpanokelpoisuus

95 j §

Tunnustamisen edellytykset

Vieraassa valtiossa edunvalvontaa koskevassa asiassa annettu päätös, joka on voimassa kyseisessä valtiossa, tunnustetaan Suomessa ilman eri vahvistusta.

Päätöksen tunnustamisesta voidaan kuitenkin kieltäytyä, jos:

1) päätös on annettu sellaisissa olosuhteissa, että Suomen viranomaisen ei vastaavissa olosuhteissa olisi ollut toimivaltainen;

2) päätös on annettu pois jäänyttä henkilöä vastaan eikä haastehakemusta tai vastaavaa ole annettu tiedoksi pois jääneelle niin hyvissä ajoin ja sillä tavoin, että hän olisi voinut valmistautua vastaamaan asiassa;

3) päätös on ristiriidassa Suomessa toteutetun toimenpiteen tai sellaisen toisessa vieraassa valtiossa myöhemmin toteutetun toimenpiteen kanssa, joka tunnustetaan Suomessa; tai

4) päätös on Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden vastainen tai ristiriidassa sellaisen Suomen lain säännöksen kanssa, jonka soveltaminen on pakollista siitä riippumatta, mitä lakia muutoin on sovellettava.

Helsingin hovioikeus voi hakemuksesta päättää, tunnustetaanko vieraassa valtiossa edunvalvontaa koskevassa asiassa annettu päätös Suomessa.

95 k §

Täytäntöönpanokelpoisuus

Vieraassa valtiossa edunvalvontaa koskevassa asiassa annettu päätös, joka on siinä valtiossa täytäntöönpanokelpoinen, on täytäntöönpanokelpoinen Suomessa, jos Helsingin hovioikeus on hakemuksesta vahvistanut sen täällä täytäntöönpanokelpoiseksi. Päätöksen vahvistamisesta täytäntöönpanokelpoiseksi voidaan kieltäytyä 95 j §:n 2 momentissa säädetyillä perusteilla.

95 l §

Päätöksen soveltaminen Suomessa

Kun edunvalvontaa koskeva vieraassa valtiossa annettu päätös tulee sovellettavaksi Suomessa, päätöksen soveltamista koskevat ehdot määräytyvät Suomen lain mukaan.

Muita säännöksiä

95 m §

Oikeusjärjestyksen perusteiden vastaisuus

Vieraan valtion lain säännös on jätettävä huomiotta, jos sen soveltaminen johtaisi Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden vastaiseen tulokseen.

95 n §

Viittaus vieraan valtion lakiin

Jollei erikseen toisin säädetä, viittauksella vieraan valtion lakiin ei tässä luvussa tarkoiteta

asianomaisen vieraan valtion lain kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvia säännöksiä.

95 o §

Säännösten toissijaisuus

Tämän luvun säännöksiä on noudatettava ainoastaan, jollei muusta laista tai Suomea sitovasta kansainvälisestä velvoitteesta muuta johdu.

Tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Suomen viranomaisen kansainväliseen toimivaltaan sellaisessa edunvalvontaa koskevassa asiassa, joka on vireillä tämän lain tullessa voimaan, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Viranomaisen on kuitenkin toimivaltainen käsittelemään asian, jos se on toimivaltainen tämän lain mukaan.

Tämä laki ei vaikuta sellaisen oikeustoimen pätevyyteen, joka on tehty ennen tämän lain voimaantuloa.

Laki

edunvalvontavaltuutuksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään edunvalvontavaltuutuksesta annettuun lakiin (648/2007) uusi 40 a § seuraavasti:

7 luku

Kansainvälisen yksityisoikeuden alaan kuuluvat säännökset

40 a §

Oikeustoimen toisen osapuolen asema

Oikeustoimi, jossa valtuuttajan edustajana oli henkilö, jolla ei ollut edustusvaltaa edun-

valvontavaltuutukseen sovellettavan lain mukaan, on kuitenkin pätevä, jos:

- 1) oikeustoimi tehtiin saman valtion alueella olevien henkilöiden välillä;
- 2) valtuuttajan edustajalla oli oikeus toimia edustajana sen valtion lain mukaan, jossa oikeustoimi tehtiin; ja

3) oikeustoimen toinen osapuoli ei tiennyt eikä hänen pitänytkään tietää, että edustusvaltaan sovellettiin toisen valtion lakia.

Tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Laki

eräistä kansainvälisluontoisista perheoikeudellisista suhteista annetun lain III osan kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan eräistä kansainvälisluontoisista perheoikeudellisista suhteista annetun lain (379/1929) III Osa, sellaisena kuin se on osaksi laissa 162/2009.

2 §

Tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Helsingissä 21 päivänä kesäkuuta 2010
